

І.В. ПерезоваІвано-Франківський державний
технічний університет нафти і газу**ЗМІСТ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ І ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ
ОПЕРАЦІЙНОГО ПРИБУТКУ**

© Перезова І.В., 2001

Розглядаються питання про зміст операційної діяльності та управління формуванням прибутку підприємства в процесі його операційної діяльності. Визначено об'єкти управління формуванням операційного прибутку.

This article is devoted to the consideration to questions concerning the operational activity contents and enterprise profit formation during the operational activity, definition of objects of operational profit formation management.

У процесі управління прибутком підприємства головна роль надається формуванню прибутку за операційною діяльністю. Операційна діяльність – це основний вид діяльності підприємства, з метою здійснення якої воно створено.

Характер операційної діяльності підприємства визначається насамперед специфікою галузі економіки, до якої воно належить. Основу операційної діяльності більшості підприємств становить виробничо-комерційна або торговельна діяльність, що доповнюється здійснюваною ними інвестиційною і фінансовою діяльністю. Разом з тим, інвестиційна діяльність є основною для інвестиційних компаній, інвестиційних фондів і інших інвестиційних інститутів, а фінансова діяльність є основною для банків та інших фінансових інститутів. Але характер діяльності таких фінансово-інвестиційних інститутів через їх специфіку тут не розглядається.

Операційна діяльність підприємства характеризується такими основними особливостями, які визначають характер формування прибутку:

1. Прибуток є головним компонентом усієї господарської діяльності підприємства, основною метою його функціонування. Основний обсяг фіксованих активів, основна чисельність персоналу підприємства обслуговують цю діяльність. Відповідно прибуток від операційної діяльності при нормальних умовах функціонування підприємства займає найбільшу питому вагу в загальному обсязі прибутку підприємства.

2. Операційна діяльність носить пріоритетний характер стосовно інвестиційного, фінансового й іншого видів діяльності. Тому розвиток будь-яких інших видів діяльності не повинен вступати в протиріччя з розвитком операційної діяльності, а тільки підтримувати її. Відповідно і прибуток від інвестиційного, фінансового й іншого видів діяльності не повинен формуватися на шкоду формуванню прибутку від операційної діяльності.

3. Інтенсивність розвитку операційної діяльності є основним параметром оцінки окремих стадій життєвого циклу підприємства. Відповідно можливості формування операційного прибутку на різних стадіях життєвого циклу підприємства визначають мету і завдання не тільки політики управління прибутком, але й спрямованість загальної стратегії розвитку підприємства.

4. Господарські операції, що входять до складу операційної діяльності підприємства, носять найрегулярніший характер. Порівняно з операціями інших видів діяльності частота операцій по ній найвища. Це визначає регулярність формування операційного прибутку в нормальних умовах господарювання підприємства.

5. Операційна діяльність підприємства орієнтована передусім на товарний ринок, фінансова й інвестиційна його діяльність здійснюються переважно на фінансовому ринку. Операційна діяльність пов'язана з різними видами і сегментами товарного ринку, зумовленими специфікою сировини і матеріалів, що використовуються, складом устаткування, характером готової продукції. Відповідно й умови формування операційного прибутку значною мірою пов'язані зі станом кон'юнктури відповідних видів і сегментів товарного ринку.

6. Здійснення операційної діяльності пов'язано з капіталом, інвестованим у неї у той час, як майбутнє інвестування капіталу є предметом інвестиційної і фінансової діяльності підприємства. Інвестований в операційну діяльність капітал набирає форму операційних активів підприємства. Від складу цих активів, їхньої збалансованості, швидкості обігу й інших характеристик значною мірою залежить спроможність підприємства генерувати операційний прибуток. Тому одним з важливих факторів успішного формування операційного прибутку є ефективне керування операційними активами підприємства.

7. У процесі операційної діяльності споживається значний обсяг живої праці, на відміну від інвестиційної і фінансової діяльності, де витрати цієї праці неістотні. Відповідно і здатність підприємства генерувати операційний прибуток значною мірою залежить від достатності використовуваних трудових ресурсів, професійного і кваліфікаційного складу персоналу тощо. Використання живої праці значною мірою визначає специфіку операційних витрат, пов'язаних із стимулюванням персоналу, забезпеченням належних умов праці, формуванням особливих видів податкових платежів підприємства тощо, що відбивається і на умовах формування операційного прибутку.

8. Операційній діяльності притаманні поряд із загальними і специфічні види ризиків, поєднані поняттям операційний ризик. Тому рівень операційного прибутку, одержуваний підприємством при різних альтернативних варіантах господарювання, повинен насамперед співвідноситися з рівнем операційного ризику. Розглянуті особливості формування операційного прибутку, пов'язані зі специфікою здійснення операційної діяльності підприємства, вимагають всебічного обліку в процесі управління нею.

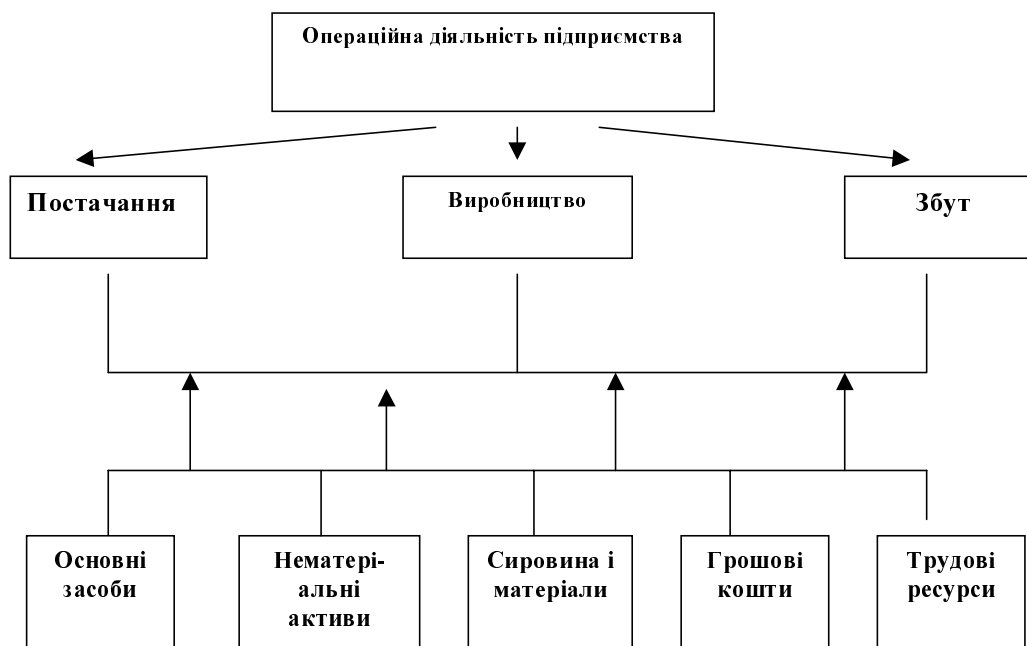
Операційна діяльність підприємства складається з ряду послідовно здійснюваних етапів, характер яких визначається галузевими особливостями. Принципова схема здійснення операційної діяльності в перерізі основних етапів на підприємствах промисловості і торгівлі показана на рис. 1.

Розглядаючи послідовність здійснення операційної діяльності підприємств основних галузей діяльності, варто уяснити їхню роль у формуванні операційного прибутку. Як на підприємствах промисловості, так і на підприємствах торгівлі перші два етапи здійснення операційної діяльності пов'язані винятково з формуванням витрат, у той час як третій етап – переважно з формуванням доходів і частково з формуванням витрат.

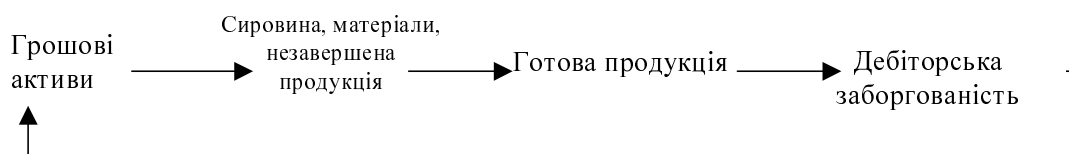
У процесі усіх трьох етапів операційної діяльності підприємство витрачає різні види ресурсів (рис. 2). Ці ресурси прийнято розділяти на такі чотири групи: а) матеріальні ресурси; б) нематеріальні ресурси; в) трудові ресурси; г) фінансові ресурси. Хоча усі види цих ресурсів беруть участь у різних видах операційної діяльності – постачальницькій, виробничій і збутовій, пропорції та обсяги їхнього використання в перерізі кожного з них істотно розрізняються.

Рис. 1. Послідовність етапів здійснення операційної діяльності на підприємствах промисловості і торгівлі

Рис. 2. Основні види ресурсів, які витрачаються в процесі операційної діяльності підприємства

Рис. 3. Характеристика руху оборотних активів у процесі операційного циклу

Операційна діяльність підприємства постійно поновлюється і здійснюється по замкнутому циклі. Найбільше цей процес характерний для оборотних активів підприємства (рис. 3).

Період повного обороту усієї суми оборотних активів, в процесі якого відбувається послідовна зміна їхніх форм, називається операційним циклом.

Найважливішою характеристикою операційного циклу, яка істотно впливає на інтенсивність формування операційного прибутку, є загальна його тривалість. Вона включає період часу від моменту витрати грошових активів на придбання виробничих запасів сировини і матеріалів до надходження грошей від дебіторів за реалізовану їм готову продукцію. Принципова формула, за якою розраховується *тривалість операційного циклу підприємства* (Π), має такий вигляд:

$$\Pi_{\text{оц}} = \Pi_{\text{га}} + \Pi_{\text{вз}} + \Pi_{\text{нв}} + \Pi_{\text{гп}} + \Pi_{\text{дз}},$$

де $\Pi_{\text{га}}$ – період обороту грошових активів; $\Pi_{\text{вз}}$ – період обороту виробничих запасів (сировина, матеріали), дні; $\Pi_{\text{нв}}$ – період знаходження оборотних активів у формі незавершеного виробництва, дні; $\Pi_{\text{гп}}$ – період обороту запасів готової продукції, дні; $\Pi_{\text{дз}}$ – період вилучення дебіторської заборгованості, дні.

Необхідно зазначити, що в процесі операційного циклу споживаються не тільки оборотні, але і позаоборотні активи, а також витрати живої чи праці трудових ресурсів підприємства. Але дві останні групи ресурсів у процесі одного операційного циклу споживаються тільки частково, у той час як оборотні (у різних формах) — цілком. Це і визначає вибір періоду повного обороту оборотних активів як вимірник тривалості одного операційного циклу підприємства.

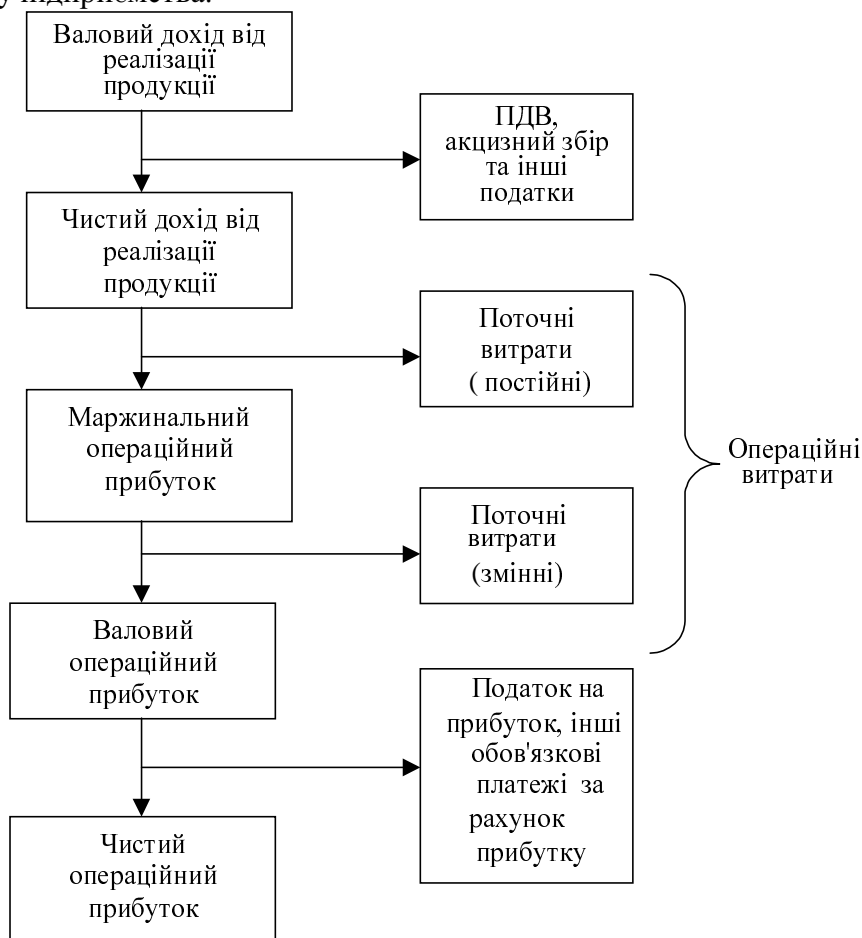

Рис. 4. Схема формування різних видів операційного прибутку підприємства

З врахуванням послідовності здійснення операційної діяльності, її циклічності, особливостей формування доходів і витрат, а також інших факторів, процес формування різних видів операційного прибутку може бути поданий у такому вигляді, як це показано на рис. 4.

З цього рисунка видно, що в процесі здійснення операційної діяльності формуються три види операційного прибутку:

1) *Маржинальний прибуток*, який розраховується за формулою:

$$МП_0 = ВД_0 - ПДВ - В_{\text{пост}};$$

$$МП_0 = ЧД_0 - В_{\text{пост}},$$

де $МП_0$ – сума маржинального операційного прибутку в періоді, що розглядається; $ВД_0$ – сума валового операційного доходу в періоді, що розглядається; $ЧД_0$ – сума чистого операційного доходу в періоді, що розглядається; $В_{\text{пост}}$ – сума постійних операційних витрат; ПДВ – сума податку на додану вартість та сума інших податкових платежів, що входять в ціну продукції.

Рис. 5. Схема функціональної системи управління формуванням операційного прибутку підприємства

2) *Валовий операційний прибуток*. Його розрахунок здійснюється за такими формулами

$$ВП_0 = ВД_0 - ПДВ - В_0;$$

$$ВП_0 = ЧД_0 - В_0;$$

$$ВП_0 = МП_0 - В_{\text{зм}},$$

де $ВП_0$ – сума валового операційного прибутку в періоді, що розглядається; $ВД_0$ – сума валового операційного доходу в періоді, що розглядається; $ЧД_0$ – сума чистого операційно-

го доходу в періоді, що розглядається; $МП_0$ – сума маржинального операційного прибутку; V_0 – сукупна сума операційних витрат; $V_{зм}$ – сума змінних операційних витрат; ПДВ – сума податку на додану вартість та сума інших податкових платежів, що входять до ціни продукції.

3) *Чистий операційний прибуток*. Його розрахунок здійснюється за такими формулами

$$ЧП_0 = ВД_0 - ПДВ - ПП - V_0;$$

$$ЧП_0 = ЧД_0 - V_0 - НП;$$

$$ЧП_0 = МП - V_{зм} - НП;$$

$$ЧП_0 = ВП_0 - НП;$$

де $ЧП_0$ – сума чистого операційного прибутку в періоді, що розглядається; $ВД_0$ – сума валового операційного; $ЧД_0$ – сума чистого операційного доходу в періоді, що розглядається; $МП_0$ – сума операційного маржинального прибутку; $ВП_0$ – сума валового операційного прибутку; V_0 – сукупна сума операційних витрат; $V_{зм}$ – сума змінних операційних витрат; ПДВ – сума податку на додану вартість та інших податкових платежів, що входять в ціну продукції; ПП – сума податку на прибуток та сума інших обов'язкових платежів за рахунок прибутку.

Отже, на основі вищенаведеного можна визначити основні об'єкти управління формуванням операційного прибутку (рис. 5).

1. Белов В.С., Селезнева Н.Н., Скоблева Н.П. *Управление прибылью: проблемы выбора, принятие финансовых решений*. – СПб., 1996. 2. Бланк И.А. *Управление прибылью*. – К., 1998.

УДК 338.97

Ю.С. Родь

Рівненський державний гуманітарний університет

ДОСЛІДЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОГО МАРКЕТИНГОВОГО СЕРЕДОВИЩА ФУНКЦІОНУВАННЯ ГОТЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ

© Родь Ю.С., 2001

Охарактеризовано механізм розв'язання окремих питань готельного комплексу, головною метою якого є надання споживачам послуг високої якості обслуговування, підвищення своєї конкурентоспроможності, прагнення до утвердження позитивного іміджу на ринку послуг. Висвітлено проблеми сертифікації і ліцензування готельного господарства, проблеми інвестування малих підприємств.

This article which is devoted to considering some questions of hotel complexes. The main aim is providing consumers with quality service, aspiration for producing positive tendency at the market functioning. It is described hotel complexes licensing and certification, legal basis and their deficiency, the conditions of competition at the market, some problems of investments in small business enterprises.

Велику роль у становленні цивілізованого ринку послуг на Україні відіграє готельне господарство, головною метою якого є надання споживачам послуг високої якості обслу-